

**Система оцінювання здобувачів освіти
в ЗЗСО Горішненський ліцей Берестечківської міської ради
Волинської області**

Згідно Закону України «Про повну загальну середню освіту» кожен здобувач освіти має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросовісне оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форми здобуття ним освіти.

Критерії, правила і процедури оцінювання учнів у ліцеї визначаються на основі положень, відповідних наказів, методичних рекомендацій МОН України щодо оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти. Оцінювання результатів навчання здійснюється відповідно до:

1. Орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 21.08.2013 року № 1222
2. Наказу МОН України №813 від 13.07.21 року «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти»
3. Протоколу оцінювання рівня навчальних досягнень ООП учнів, що складається за формою згідно з Положенням про індивідуальну форму здобуття загальної середньої освіти (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 10 липня 2019 року №955).
4. Рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти Наказ Міністерства освіти і науки України 01 квітня 2022 р. № 289

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Компетентнісна освіта зорієнтована на практичні результати, досвід особистої діяльності, вироблення ставлень, що зумовлює принципові зміни в організації навчання, яке стає спрямованим на розвиток конкретних цінностей і життєво необхідних знань і умінь учнів. У контексті цього змінюються і підходи до оцінювання результату освітньої діяльності здобувачів освіти як складової освітнього процесу. Оцінювання ґрунтується на позитивному принципі, що передусім передбачає врахування рівня досягнень учня. Результати освітньої діяльності учнів на всіх етапах освітнього процесу не обмежуються знаннями, уміннями, навичками. Метою навчання є сформовані компетентності, як загальна здатність, що базується на знаннях, досвіді та цінностях особистості. Вимоги до обов'язкових результатів навчання визначаються з урахуванням компетентнісного підходу до навчання, в основу якого покладено ключові компетентності.

ВИДИ ОЦІНЮВАННЯ:

- о Діагностичне (діагностичні зрізи, попереднє тестування)
- о Формувальне (безоціночне, поточне)
- о Традиційне [сумативне] (підсумкове, семестрове, тематичне, ДПА, ЗНО)

Основними функціями оцінювання навчальних досягнень учнів є:

- контролююча — визначає рівень досягнень кожного учня (учениці), готовність до засвоєння нового матеріалу, що дає змогу вчителю відповідно планувати й викладати навчальний матеріал;
- навчальна — сприяє повторенню, уточненню й поглибленню знань, їх систематизації, вдосконаленню умінь та навичок;
- діагностико-коригувальна — з'ясовує причини труднощів, які виникають в учня (учениці) в процесі навчання; виявляє прогалини у засвоєному, вносить корективи, спрямовані на їх усунення;
- стимулювально-мотиваційна — формує позитивні мотиви навчання;
- виховна — сприяє формуванню умінь відповідально й зосереджено працювати, застосовувати прийоми контролю й самоконтролю, рефлексії навчальної діяльності.

При оцінюванні навчальних досягнень учнів мають ураховуватися:

- характеристики відповіді учня: правильність, логічність, обґрунтованість, цілісність;
- якість знань: повнота, глибина, гнучкість, системність, міцність;
- сформованість предметних умінь і навичок;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо;
- досвід творчої діяльності (вміння виявляти проблеми та розв'язувати їх, формулювати гіпотези);
- самостійність оцінних суджень.

Характеристики якості знань, які взаємопов'язані між собою і доповнюють одна одну:

Глибина знань — усвідомленість існуючих зв'язків між групами знань.

Гнучкість знань — вміння учнів застосовувати набуті знання у стандартних і нестандартних ситуаціях; знаходити варіативні способи використання знань; вміння комбінувати новий спосіб діяльності із вже відомих.

Міцність знань — тривалість збереження їх в пам'яті, відтворення їх в необхідних ситуаціях.

Повнота знань — кількість знань, визначених навчальною програмою.

Системність знань — усвідомлення структури знань, їх ієрархії і послідовності, тобто усвідомлення одних знань як базових для інших.

Знання є складовою умінь учнів діяти. Уміння виявляються в різних видах діяльності і поділяються на розумові і практичні. Навички — дії доведені до

автоматизму у результаті виконання вправ. Для сформованих навичок характерні швидкість і точність відтворення. Ціннісні ставлення виражають особистий досвід учнів, їх дії, переживання, почуття, які виявляються у відносинах до оточуючого (людей, явищ, природи, пізнання тощо). У контексті компетентнісної освіти це виявляється у відповідальності учнів, прагненні закріплювати позитивні надбання в освітній діяльності, зростанні вимог до своїх навчальних досягнень.

Названі вище орієнтири покладено в **основу чотирьох рівнів навчальних досягнень учнів**: початкового, середнього, достатнього, високого, що в основній і старшій школі оцінюється балами:

Перший рівень — початковий. Відповідь учня (учениці) фрагментарна, характеризується початковими уявленнями про тему предмету вивчення.

Другий рівень — середній. Учень (учениця) відтворює основний навчальний матеріал, виконує завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.

Третій рівень — достатній. Учень (учениця) знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь учня (учениця) правильна, логічна, обґрунтована, хоча їм бракує власних суджень.

Четвертий рівень — високий. Знання учня (учениці) є глибокими, міцними, системними; учень (учениця) вміє застосовувати їх для виконання творчих завдань, його (її) навчальна діяльність позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію.

Водночас, визначення високого рівня навчальних досягнень, зокрема оцінки 12 балів, передбачає знання та уміння в межах навчальних програм предметів і не передбачає участі школярів у олімпіадах, творчих конкурсах тощо. Кожний наступний рівень вимог вбирає в себе вимоги до попереднього, а також додає нові характеристики. Критерії оцінювання навчальних досягнень реалізуються в нормах оцінок, які встановлюють чітке співвідношення між вимогами до знань, умінь і навичок, які оцінюються, та показником оцінки в балах.

Навчальні досягнення здобувачів у 1-2 класах підлягають вербальному, формульованому оцінюванню, у 3-4 — формульованому та підсумковому рівневному оцінюванню. З метою неперервного відстеження результатів освіти, їх прогнозування та коригування можуть проводитися моніторингові дослідження навчальних досягнень на національному, обласному, районному, шкільному рівнях, а також на рівні окремих класів. Аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації цілей початкової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення. Навчальні досягнення

учнів 5-11 класів оцінюються відповідно критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту від 13.04.2011 р. №323 «Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти» зареєстрований в Міністерстві юстиції України 11 травня 2011 р. за №566/19304.

Важливим компонентом освітнього процесу в початкових класах є оцінювальна діяльність, що здійснюється на засадах компетентнісного, діяльнісного, суб'єкт-суб'єктного підходів та передбачає партнерську взаємодію вчителя, учнів та їхніх батьків або інших законних представників (далі — батьки). Основними функціями оцінювання є мотиваційна, діагностична, коригувальна, прогностична, розвивальна, навчальна, виховна, управлінська. Ці критерії оцінювання є у кожного вчителя в календарному плані, з ними знайомлять батьків і учнів. У випадку непорозуміння, вчитель і батьки звертаються разом до документу. Оцінювання навчальних досягнень учнів 1-2 класів здійснюється вербально, а 3-4 класів – рівневе, 5-11 класи – виставляємо бали. При оцінюванні використовуються як усні, так і письмові оцінні судження, які характеризують процес навчання і відображають кількісний і якісний його результати: ступінь засвоєння знань і вмінь з навчальних предметів та характеристику особистісного розвитку учнів. Характеристика особистісного розвитку учнів відображає самостійність, відповідальність, комунікативність, уміння працювати в групі, ставлення до навчальної праці, рівень прикладених зусиль, сформованість навчально-пізнавальних інтересів, ціннісних орієнтирів та загальнонавчальних умінь тощо та здійснюється вербально під час поточного контролю. Результати педагогічних спостережень (зміни в поведінці учня, його емоційних реакціях, мотивації, вольових проявах, зниження чи підвищення результативності навчальної діяльності тощо) вчитель фіксує у зошиті спостережень. Іншим способом фіксації педагогічних спостережень може бути заповнення індивідуальної картки навчального поступу учня.

Видами оцінювання навчальних досягнень учнів є поточне, тематичне, семестрове, річне оцінювання та державна підсумкова атестація. Форми проведення видів контролю, їх кількість визначається робочою програмою та календарно-тематичними планами вчителів. Поточне оцінювання — це процес встановлення рівня навчальних досягнень учня (учениці) в оволодінні змістом предмета, уміннями та навичками відповідно до вимог навчальних програм. Об'єктом поточного оцінювання рівня навчальних досягнень учнів є знання, вміння та навички, самостійність оцінних суджень, досвід творчої діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до навколишньої дійсності. Поточне оцінювання здійснюється у процесі вивчення теми. Його основними завдання є: встановлення й оцінювання рівнів розуміння і первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків

між ними та засвоєним змістом попередніх тем, закріплення знань, умінь і навичок. Формами поточного оцінювання є індивідуальне, групове та фронтальне опитування; робота з діаграмами, графіками, схемами; робота з контурними картами; виконання учнями різних видів письмових робіт; взаємоконтроль учнів у парах і групах; самоконтроль тощо. В умовах упровадження зовнішнього незалежного оцінювання особливого значення набуває тестова форма контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів. Інформація, отримана на підставі поточного контролю, є основною для коригування роботи вчителя на уроці. Тематичному оцінюванню навчальних досягнень підлягають основні результати вивчення теми (розділу).

Тематичне оцінювання навчальних досягнень учнів забезпечує:

- усунення безсистемності в оцінюванні;
- підвищення об'єктивності оцінки знань, навичок і вмінь;
- індивідуальний та диференційований підхід до організації навчання;
- систематизацію й узагальнення навчального матеріалу;
- концентрацію уваги учнів до найсуттєвішого в системі знань з кожного предмета.

Тематична оцінка виставляється на підставі результатів опанування учнями матеріалу теми впродовж її вивчення з урахуванням поточних оцінок, різних видів навчальних робіт (практичних, лабораторних, самостійних, творчих, контрольних робіт) та навчальної активності школярів. Перед початком вивчення чергової теми всі учні мають бути ознайомлені з тривалістю вивчення теми (кількість занять); кількістю й тематикою обов'язкових робіт і термінами їх проведення; умовами оцінювання. Оцінка за семестр виставляється за результатами тематичного оцінювання, а за рік — на основі семестрових оцінок. Учень (учениця) має право на коригування семестрової та річної оцінки. При цьому потрібно мати на увазі, що відповідно до Положення про золоту медаль «За високі досягнення в навчанні» та срібну медаль «За досягнення в навчанні», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 17.03.2015 № 306 та зареєстрованого Міністерством юстиції України № 354/267990 від 31.03.2015, підвищення результатів семестрового оцінювання шляхом коригування не дає підстав для нагородження випускників Золотою або Срібною медалями. Здобувачі початкової освіти проходять державну підсумкову атестацію, яка здійснюється лише з метою моніторингу якості освітньої діяльності закладу освіти та якості освіти з метою неперервного відстеження результатів освіти, їх прогнозування та коригування можуть проводитися моніторингові дослідження навчальних досягнень на національному, обласному, районному, шкільному рівнях, а також на рівні окремих класів. Аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації цілей освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення. Учні 9 класу складають державну підсумкову атестацію з 3-х

предметів. Перший – українська мова, другий – математика, а третій – на вибір педради закладу освіти. ДПА проводиться у письмовій формі. Завдання для проведення атестації укладаються навчальним закладом відповідно до орієнтовних вимог до змісту атестаційних завдань, затверджених Міністерством освіти і науки України. ДПА може проводитися у формі ЗНО. Результати ЗНО з трьох навчальних предметів зараховуються як результати державної підсумкової атестації за освітній рівень повної загальної середньої освіти для випускників старшої школи загальноосвітніх навчальних закладів. Результати ДПА визначаються за 12-бальною шкалою за загальними критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів. Бали, отримані за атестацію, виставляються окремо від річних балів. Результати ДПА заносяться до свідоцтва: навчальних досягнень (4 клас), про базову загальну середню освіту (9 клас), про повну загальну середню освіту (11 клас), і враховуються при визначенні середнього балу відповідного документа, а також при визначенні претендентів на нагородження золотою або срібною медаллю. У процесі освітньої діяльності заклад освіти постійно враховує думку учнів щодо системи оцінювання. Це реалізується шляхом опитування учнів, а також їх батьків. За результатами опитування робляться висновки та приймаються рішення щодо удосконалення системи оцінювання з окремих предметів.

Інформація про критерії оцінювання може бути донесена до учнів у різних формах:

- о в усній формі,
- о через пам'ятки,
- о шляхом розміщення на інформаційному стенді у класі,
- о розміщенням на сайті ліцею,
- о через інтерактивну інтернет-платформу,
- о інші види комунікації.

Підходи до формування критеріїв оцінювання:

- о оцінювати не лише результат роботи, але й процес навчання,
- о індивідуальний поступ кожного учня;
- о позитивно оцінювати досягнення учнів, незалежно від того, значні вони чи скромні;
- о оцінювати рівень аргументації та вміння учнів висловлювати свою думку;
- о вміння розв'язання проблем і прийняття рішень;
- о розуміння, а не відтворення фрагментів інформації;
- о оцінювання умінь, які визначають здатність працювати в команді;
- о вміння слухати, розв'язувати конфлікти, вирішувати дискусійні питання і проблеми;
- о вміння застосовувати знання в реальних життєвих ситуаціях.

Формувальне оцінювання

У Державному стандарті початкової загальної освіти, повної загальної освіти заявлено рекомендацію впроваджувати формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів. За формувальним оцінюванням вчителі нашого ліцею 1-4-х класів та рівневим оцінюванням 5-11 класів відстежують особистісний розвиток дітей та хід опановування ними навчального досвіду як основи компетентності.

Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів дає змогу:

- о уникнути негативних моментів у навчанні;
- о індивідуалізувати освітній процес;
- о підвищити навчальну мотивацію й самостійність учнів.
- о оцінити або визначити досягнення дітей на кожному з етапів освітнього процесу;
- о вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаровуванню;
- о виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, відсутність побоювання помилитися, переконання у своїх можливостях і здібностях.

Оцінювання — це конфіденційна інформація, яка стосується лише вчителя, дитини та її батьків, тобто педагоги не мають озвучувати навчальні досягнення учнів на батьківських зборах чи повідомляти їх публічно у вигляді рейтингів.

Формувальне оцінювання — необхідна умова інтерактивного навчання, під час якого формується культура спільного обговорення у класі, розвиваються навички критичного і творчого мислення, а також створюється середовище, що заохочує учнів запитувати. Таке оцінювання підтримує впевненість учнів у тому, що кожен із них здатен поліпшити свої результати.

У додатку до листів МОН від 18.05 та 21.05 2018 року «Методичні рекомендації щодо формувального оцінювання учнів 1 класу», де чітко описано алгоритм діяльності вчителя щодо організації формувального оцінювання.

Формувальне оцінювання є основним у роботі вчителя 1 – 2 класів, та вчителя, який навчає учнів з особливими освітніми потребами (ООП). Крім того, його мають застосовувати учителі старших класів.

Застосовують формувальне оцінювання вчителі щодня і щуроку. Аби виявити труднощі учнів і визначити подальші педагогічні кроки — повторити матеріал, закріпити його чи продовжити вивчати тему — вчителі пропонують учням виконати завдання. Результати виконання цього завдання оцінюють за принципами формувального оцінювання.

Одним з основних принципів формувального оцінювання є позитивність. Тобто аби зворотний зв'язок і результат навчання був позитивним, учителі ліцею відповідно налаштовані — і коли викладають навчальний матеріал, і коли пропонують учню допомогу під час виконання завдань. Так учителі мають змогу отримати більше інформації про те, що саме учні знають, як міркують, що і як вчать, а отже, мають педагоги більше можливостей для корегування й удосконалення освітнього процесу.

Учителі застосовують формувальне оцінювання на основі чітко сформованих і представлених учням критеріїв. Якщо він виявив помилку, однак вона не відповідає тому чи тому критерію, то враховувати її під час оцінювання не потрібно. При цьому вчитель має означити цю помилку та взяти її до уваги, а відтак — корегувати освітній процес, аби в подальшому її уникнути.

Як фіксувати інформацію

Формувальне оцінювання не фіксують у класному журналі, тож постає запитання: як учителю, який його застосовує, фіксувати інформацію про навчальні досягнення учнів?

Аби збирати, інтерпретувати й фіксувати інформацію, вчитель може:

- записувати результати своїх спостережень за навчанням учня; збирати візуальні, аудіо-, відеозаписи, які виявляють рівень навчальних досягнень учня;
- робити відмітки про якість робіт учня порівняно з результатами, що визначені у типовій освітній програмі тощо.

Інструмент	Приклад використання
Письмовий коментар	Під час перевірки письмових робіт учнів учитель робить нотатки. В них коментує результати. Коментарі відповідають озвученим завчасно критеріям оцінювання, зрозумілі, доступні, мають навчальний характер, тобто містять нагадування, підказки або приклади тощо. Фактично це оцінювання письмової роботи учня без оцінки. Воно дає учневі уявлення про те, що він має зробити для досягнення очікуваного результату
Усний коментар	Під час уроку вчитель усно коментує певний результат учня. Такий коментар не відволікає його від досягнення мети, а стимулює до самооцінювання і корегування діяльності. Усний коментар учителя має містити: • вказівку — що учень виконав правильно, а де припустився помилки; • підказку — як можна виправити, доопрацювати чи поліпшити результат

Під час навчання дієвий специфічний інструмент формувального оцінювання — портфоліо.

У формувальному оцінюванні умовні позначки, значки різних кольорів, матеріали, зібрані у портфоліо, фіксують навчальні досягнення учнів та дають змогу вчителю відстежувати їхню динаміку, а відтак — визначати потреби в навчанні кожного конкретного учня та надавати йому якісну педагогічну підтримку.

Якщо результати оцінювання свідчать про низький рівень навчальних досягнень чи несформованість компетенцій учнів, то вчителі переглядають їх й корегують:

- стратегії викладання;

- методи і прийоми навчання;
- форми організації навчання;
- розподіл часу на пояснення й закріплення матеріалу;
- зміст та очікувані результати навчання;
- планування уроків відповідно до концепції універсального дизайну в навчанні.

Навчання й оцінювання — взаємопов'язані процеси. Від правильної організації оцінювання залежить ефективність навчання. Саме формувальний підхід дає змогу педагогам одержати інформацію про стан навчальних досягнень учнів і вчасно відреагувати на проблеми в навчанні, прийняти педагогічні рішення для його поліпшення.

Отже, ми намагаємося змінити загальну мету оцінювання — вона перестає бути лише інструментом оцінювання успішності учня, а стає засобом навчання для вчителя також. **Само- та взаємооцінювання учнів організовано вчителями на регулярній основі** за визначено критеріями до умінь, що є наскрізними, та складовими компетентностей, залежно від навчального поступу учнів. Шкали для само- та взаємооцінювання застосовується на вибір учителя: трирівнева шкалу оцінювання «мені ще варто попрацювати — я тренуюся — мені вдається»; шкалу, ідентичну до тієї, що застосовується у свідомстві досягнень. Під час взаємооцінювання приділяється особлива увага формуванню умінь в учнів коректно висловлювати думку про результати роботи однокласників, давати поради щодо їх покращення. Це активізує навчальну роботу, сприяє розвитку критичного мислення, формуванню адекватного ставлення до зауважень, рекомендацій, зміцнює товариськість та відчуття цінності кожного учня в колективі. Процес оцінювання та взаємооцінювання проводять, використовуючи методичну систему «Щоденні5». В класі вчитель часто здійснює зворотний зв'язок з дітьми щодо їхніх робіт. Мотивація дітей зростає, коли вони бачать, що вчитель цікавиться їхньою роботою та спрямовує їх. Це також допомагає дітям вирішувати проблеми, поглиблювати своє розуміння. Зворотний зв'язок має позитивний характер, є конкретним і значущим.

Як впроваджуються у нашому ліцеї взаємооцінювання та самооцінювання, які є його правила та як формулюються завдання?

При впровадженні такого оцінювання учні завжди знають, що вони мають вивчити, і якщо вони можуть зрозуміти матеріал та виділити аспекти, над якими потрібно працювати, то засвоюють його значно ефективніше, ніж у ситуації пасивного сприйняття та механічного виконання завдань без усвідомлення їх значення та навчальної цілі.

Взаємооцінювання дає змогу точніше зрозуміти таку ціль та критерії успіху під час аналізу роботи товариша.

Про що потрібно сказати учням перед взаємооцінюванням?

- взаємооцінювання – це партнерська взаємодія, коли учні допомагають один одному покращувати свої навчальні результати;
- взаємооцінювання не передбачає порівняння себе з іншими;
- взаємооцінювання означає порівняння власного поточного рівня успішності із попередніми показниками.

Правила взаємооцінювання

- вчитель має сформулювати чіткі критерії для взаємооцінювання;
- учні мають виявляти повагу до партнера, коректно добирати слова і способи побудови коментарів;
- активно слухати.

У нашому ліцеї педагоги пропонують такі варіанти завдань на само- та взаємооцінювання:

- Перевірка домашнього завдання або виконаного під час уроку завдання, за заздалегідь розробленими критеріями оцінювання, які вчитель може створити самостійно, розробити спільно з учнями відповідно до прикладу роботи або розробленими учнями самостійно.
- Перегляд виконаного завдання однокласником та надання коментаря відповідно до стратегії 3 – 2 – 1 (3 позитивних моменти, 2 уточнюючих запитання та 1 ідея для покращення).
- Взаємооцінювання письмових відповідей (учень переглядає роботу однокласника і наприкінці аркуша записує короткий відгук, доповнюючи відповідь: «Причиною зазначених подій є...», «Варто назвати такі факти, як ...», «Необхідно доповнити, що ...», «Альтернативним алгоритмом розв'язання задачі міг би бути...» і т. д.).
- Перегляд виконаного завдання однокласника з використанням контрольних списків.

Учнівське самооцінювання у нашому ліцеї є невіддільним елементом навчання, оскільки воно надає можливість учням виявляти свої сильні й слабкі сторони, визначати потреби, навчатись відповідальності та прагнути до самовдосконалення. Наші педагоги працюють за таким алгоритмом:

- Пояснюють учням, для чого потрібно мати навичку самооцінювання.

- Позитивно налаштовують учнів на необхідність постійно аналізувати власні навчальні результати.
- Разом з учнями розробляють чіткі та зрозумілі критерії оцінювання. Оформили їх і розмістили у класі на видному місці та пробують працювати за визначеним алгоритмом.
- Коли попередні етапи успішно реалізовані, пояснюють учням на практиці, що критерії оцінювання можуть змінюватись залежно від завдання та педагогічних цілей.
- Практична реалізація: учні самостійно співвідносять власні результати з розробленими критеріями оцінювання та аналізують власні результати.
- На останньому етапі формулюють висновки, планують подальші дії, визначають цілі для вдосконалення знань, умінь та навичок учнів. У такий спосіб ви навчите дітей критично мислити, аналізувати та прогнозувати власну успішність.

Етап самооцінювання має найбільшу цінність, адже у процесі аналізу власних успіхів дитина має змогу побачити особистий розвиток та успіх, усвідомити ефективність своєї діяльності тощо.

Визначення певних критеріїв оцінювання підкаже дітям, які знання необхідно опанувати, а проблемні запитання від вчителя допоможуть сформулювати траєкторію навчальних дій.

Запитання, поставлені учнем у процесі самооцінювання:

- У чому полягає моя навчальна ціль?
- Що я вже вмію?
- Що мені потрібно робити, аби досягти навчальної цілі?
- Де я «перебуваю» зараз?
- Над чим мені слід попрацювати?
- Що мені слід змінити у своєму способі навчання?

Важливим засобом, що може підвищити якість освіти, є **моніторинг** навчальних досягнень учнів.

Питанню оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти у ЗЗСО Горішненський ліцей приділяється значна увага. Про це свідчать дані

моніторингу за підсумками 2021-2022 навчального року. Зокрема близько 64 % учнів засвідчили про те, що у закладі систематично проводиться інформування учнів про критерії оцінювання на достатньому рівні і 27.3 % на високому рівні.

Також адміністрацією закладу та учителями-предметниками своєчасно надається інформація як батькам, так і учням, про правила та порядок оцінювання навчальних досягнень. Понад 18 % опитаних заявили, що така робота проводиться на високому рівні, близько 73% на достатньому. Для 9% опитаних цей напрямок роботи потребує покращення.

Дані моніторингу також свідчать, що вчителі закладу на достатньому (72.7 %) та високому (18.2%) для перевірки рівня оволодіння учнями ключовими компетентностями використовують різні види оцінювання. На думку ж 9% опитаних ця ланка потребує покращення.

Значна частина опитаних, а саме 81.8%, засвідчили, що адміністрація закладу проводить моніторинг розробленої системи оцінювання, опитування учнів та батьків відносно її об'єктивності та справедливості..

Щодо питання задоволення учнів освітнім процесом та тим, як оцінюють їхні досягнення, то 72% зазначили, що це відбувається на достатньому рівні, для 9%- на достатньому рівні. Однак 18% учнів незадоволені якістю освітнього процесу.

Також слід зазначити, що 72.7% опитаних засвідчили, що педагогічні працівники на достатньому рівні працюють над питанням щодо забезпечення якісної підготовки учнів закладу до ЗНО та вступу до ВНЗ. В той же час 9% учнів вбачають необхідним покращити цю роботу.

Загалом зусилля адміністрації та вчителів-предметників закладу спрямованні на РОЗРОБКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДІЄВОЇ, ЗРОЗУМІЛОЇ ТА ОБ'ЄКТИВНОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ

оцінювання навчальних досягнень учнів основної й старшої школи:

Рівні навчальних досягнень	Бали	Загальні вимоги до знань, умінь і навичок учнів
I. Початковий	1	Учні розрізняють об'єкти вивчення

	2	Учні відтворюють незначну частину навчального матеріалу, мають нечіткі явлення про об'єкт вивчення
	3	Учні відтворюють частину навчального матеріалу; з допомогою вчителя виконують елементарні завдання
II. Середній	4	Учні з допомогою вчителя відтворюють основний навчальний матеріал, можуть повторити за зразком певну операцію, дію
	5	Учні відтворюють основний навчальний матеріал, здатні з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило
	6	Учні виявляють знання й розуміння основних положень навчального матеріалу. Відповіді їх правильні, але недостатньо осмислені. Вміють застосовувати знання при виконанні завдань за зразком
III. Достатній	7	Учні правильно відтворюють навчальний матеріал, знають основоположні теорії і факти, вміють наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, частково контролюють власні навчальні дії
	8	Знання учнів є достатніми. Учні застосовують вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, намагаються аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролюють власну діяльність. Відповіді їх логічні, хоч і мають неточності
	9	Учні добре володіють вивченим матеріалом, застосовують знання в стандартних ситуаціях, уміють аналізувати й систематизувати інформацію, використовують загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією
	10	Учні мають повні, глибокі знання, здатні використовувати їх у практичній діяльності, робити висновки, узагальнення
	11	Учні мають гнучкі знання в межах вимог навчальних програм, аргументовано використовують їх у різних ситуаціях, уміють знаходити інформацію та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми

	12	Учні мають системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовують їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміють самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно користуватися джерелами інформації, приймати рішення
--	----	---

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів

з особливими освітніми потребами

Об'єктом оцінювання навчальних досягнень учнів є знання, вміння та навички, уявлення про природу та суспільство відповідно до вимог навчальних програм; рівень загальних інтелектуальних умінь, досвід самостійної діяльності та емоційно-ціннісні риси особистості, важливі для життєдіяльності в суспільстві.

Основними функціями навчальних досягнень учнів з особливостями з затримкою психічного розвитку та розумовою відсталістю є:

- контролююча, яка передбачає визначення рівня досягнень окремого учня, виявлення рівня готовності до засвоєння нового матеріалу, що дає вчителю змогу певним чином планувати й викладати навчальний матеріал, своєчасно надавати необхідну індивідуальну допомогу, попереджати можливі утруднення;
- навчально-корекційна, яка зумовлює спеціальну організацію оцінювання навчальних досягнень учнів, спрямовану на підготовку до вивчення нового матеріалу, його засвоєння, відтворення, застосування, уточнення й поглиблення знань, їх систематизацію, удосконалення навичок і вмінь;
- діагностико-коригуюча, що передбачає з'ясування причин труднощів, які виникають в учня під час навчання, виявлення прогалин у знаннях і вміннях, внесення коректив у діяльність учня і педагога, спрямованих на усунення цих прогалин;
- стимулюючо-мотиваційна, що визначає спеціальну організацію оцінювання навчальних досягнень учнів, коли його проведення стимулює бажання поліпшити свої результати, розвиває активність, формує позитивні мотиви навчання;

- розвивально-виховна, що полягає у формуванні вміння самостійно й зосереджено працювати, використовуючи збережені аналізатори; застосовувати прийоми контролю та самоконтролю, що сприяє розвитку працелюбності, наполегливості, активності, взаємодопомоги та інших якостей особистості.

При визначенні навчальних досягнень учнів аналізуються такі аспекти:

- характеристики відповіді учня: зв'язність, повнота, логічність, правильність;
- якість знань: осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;
- ступінь сформованості загально навчальних (організаційних, пізнавальних, комунікативних, оцінних) та предметних умінь і навичок;
- рівень загальних інтелектуальних умінь: аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати; класифікувати, узагальнювати, робити висновки, встановлювати причинно-наслідкові та цільові зв'язки тощо;
- досвід самостійної діяльності: виконання різних видів навчальної діяльності (самостійно та за допомогою вчителя), застосування знань і вмінь у різних ситуаціях;
- самостійність оцінних суджень тощо.

Обов'язковими видами оцінювання навчальних досягнень учнів спеціальних шкіл є поточне, тематичне та підсумкове.

Доцільність тематичного оцінювання зумовлена, психологічними закономірностями засвоєння навчального матеріалу, що передбачають реалізацію послідовних його етапів, які не можна здійснювати на одному уроці. Враховуючи особливості навчальної діяльності учнів спеціальної школи, тематична оцінка виставляється за результатами поточного оцінювання. При цьому поточне оцінювання виконує діагностико-коригуючу, заохочувальну, стимулюючу функції та передбачає виставлення оцінок у класному журналі.

Кожному рівню відповідає своя шкала оцінок у балах (див. таблиці 1, 2). Тематичному оцінюванню навчальних досягнень учнів підлягають основні результати вивчення теми (розділу), які визначає вчитель на основі вимог навчальної програми. Вони мають бути відомі учням від самого початку опрацювання, слугуючи орієнтиром у процесі роботи над темою.

Якщо темою передбачені практичні, лабораторні роботи та інші обов'язкові практичні заняття, то їх виконання є обов'язковою умовою для виставлення тематичної оцінки.

Тематичне оцінювання у вигляді запису (усно-письмова форма) здійснюється за згодою учителя, за умови достатнього рівня самостійної навчальної діяльності учнів.

Тематична оцінка може виставлятися й автоматично на підставі результатів з опанування учнем матеріалу теми упродовж її вивчення з урахуванням поточних оцінок, навчальної активності школяра, рівня

самостійності тощо, а також після виконання відповідних підсумкових завдань з теми: підсумкова письмова робота, залік, інші форми виявлення рівня навчальних досягнень.

Головна умова при виборі вчителем цієї форми – забезпечення, об'єктивного оцінювання навчальних досягнень учнів.

Кожну оцінку вчитель повинен мотивувати, доводити до відома учня та оголошувати перед класом (групою).

Протягом вивчення значних за обсягом тем дозволяється проводити кілька їх тематичних оцінювань. Якщо на опанування матеріалу теми передбачено, наприклад, 1-2 навчальні години, можна об'єднувати їх для проведення тематичного оцінювання.

Підсумкова оцінка за семестр виставляється за результатами тематичного оцінювання, а за рік – на основі семестрових оцінок.

Для стимулювання навчальної діяльності учнів безпосередньо під час занять та підготовки до них учитель може за підсумками роботи школяра за семестр чи рік автоматично оцінити відповідним балом (якщо учень погоджується) його навчальну діяльність. При цьому наявність або кількість поточних оцінок не може бути перешкодою для виставлення семестрової оцінки.

Учень має право на підвищення семестрової та річної оцінок. При цьому потрібно мати на увазі, що відповідно до Положення про золоту медаль «За високі досягнення у навчанні» та срібну медаль «За досягнення у навчанні» підвищення результатів семестрового чи річного рівня оцінювання шляхом переатестації не дає підстав для нагородження випускників спеціальних шкіл золотою або срібною медалями.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів розроблено у двох варіантах.

Варіант 1 – спеціальна освіта, що забезпечує учням формування базового обсягу знань, який відповідає державному рівню обов'язкових вимог за умови надання корекційної допомоги і підтримки. Здійснення цих завдань досягається реалізацією базового та корекційного компонентів навчального плану та програм спеціальної школи. Цей варіант розроблений для дітей з порушеннями зору, слуху, із затримкою психічного розвитку, мовленнєвими порушеннями, порушеннями опорно-рухового апарату.

Варіант 2 – спеціальна освіта, що забезпечує учням адекватну пізнавальним можливостям загальноосвітню підготовку, корекційну допомогу та підтримку, трудове навчання. Досягнення цих завдань можливе на основі реалізації базового та корекційного компонентів навчального плану та програм спеціальної школи. Рекомендується для дітей з розумовою відсталістю

Варіант 1 (цензова освіта)

Рівень навчальних досягнень	Бал	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
	1	Учень виділяє і називає об'єкт вивчення та деякі його елементи
I – початковий	2	Учень фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення. Виявляє здатність елементарно висловлювати думку
	3	Учень відтворює менш як половину навчального матеріалу; із допомогою, вчителя виконує елементарні завдання
	4	Учень з певною допомогою вчителя та за зразком відтворює основний навчальний матеріал, може повторити певну дію, операцію
II – середній	5	Учень здатний з помилками й неточностями самостійно відтворити основний навчальний матеріал, дати визначення понять, сформулювати правило
	6	Учень виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу відповідно до вимог програми. Його відповідь правильна, але недостатньо осмислена. За допомогою вчителя здатний аналізувати, порівнювати та робити елементарні висновки. Вміє застосовувати знання під час виконання завдань за зразком, у знайомих ситуаціях
	7	Учень правильно, логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основні наукові теорії і факти, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок. Застосовує вивчений матеріал у знайомих ситуаціях, частково контролює власні дії
III – достатній	8	Знання учня є достатньо повними. Він застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між

		явищами, фактами; уміє робити висновки; загалом контролює власну діяльність. Його відповідь повна, логічна, змістовна, хоча і має деякі неточності
	9	Учень досить добре володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях. Уміє аналізувати і узагальнювати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації. Його відповідь повна, логічна, змістовна, хоча їй бракує власних суджень
	10	Учень має глибокі й міцні знання, здатний використовувати їх у практичній діяльності, робити висновки. При цьому припускається незначних огріхів в аргументації думки, самостійно їх виправляє тощо
IV-високий	11	Учень має глибокі, міцні знання і володіє узагальненими знаннями в обсязі та в межах вимог навчальних програм, доцільно використовує їх у різних ситуаціях. Вміє знаходити потрібну інформацію, аналізувати її та використовувати для поглиблення своїх знань
	12	Учень має глибокі міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних і нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати, узагальнювати, оцінювати вивчений матеріал, самостійно користуватися доступними джерелами інформації, аргументувати власну думку і особисту позицію

Варіант 2 (нецензова освіта)

Рівень навчальних досягнень	Бал	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
-----------------------------	-----	---

	1	Учень виділяє (називає) об'єкт вивчення та деякі його елементи. Розуміє звернене до нього мовлення. Потребує посиленої допомоги вчителя
I – елементарний (низький)	2	Учень розрізняє об'єкт вивчення, має нечіткі уявлення про нього, виділяє його несуттєві елементи. Виявляє здатність елементарно висловлювати думку з певною допомогою вчителя
	3	Учень фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу. З допомогою вчителя виконує елементарні завдання
	4	Учень з допомогою вчителя фрагментарно відтворює основний навчальний матеріал, виконує за зразком певну операцію, дію, виправляє помилки
II – початковий (нижче середнього)	5	Учень фрагментарно відтворює навчальний матеріал. Правильно виконує завдання за допомогою вчителя, за зразком контролює власні дії, потребуючи стимулювання з боку вчителя
	6	Учень відтворює основний навчальний матеріал, здатний виконувати завдання за зразком. За допомогою вчителя застосовує знання в добре знайомих ситуаціях. Частково контролює власні дії
	7	Учень правильно відтворює навчальний матеріал, але його відповідь неповна, знання недостатньо осмислені. Застосовує під керівництвом вчителя знання в знайомих ситуаціях. Контролює власні дії за інструкцією
III – середній	8	Учень розуміє навчальний матеріал, дає правильну відповідь. Застосовує знання в знайомих умовах. Контролює власні дії за інструкцією. Робить висновки з допомогою вчителя
	9	Учень розуміє навчальний матеріал, дає правильну, повну відповідь за змістом, здатний виконувати завдання, робити правильні висновки за допомогою вчителя. Застосовує знання у стандартних ситуаціях. Уміє контролювати власну діяльність
	10	Учень володіє вивченим навчальним матеріалом, уміє узагальнювати інформацію під керівництвом учителя,

		контролювати власну діяльність, виправляти помилки. Правильно і самостійно виконує завдання за зразком
IV – достатній	11	Учень має достатні знання в межах навчальної програми, застосовує їх у стандартних умовах. Контролю власну діяльність, виправляє помилки. Знаходить необхідну інформацію в підручнику і користується нею. Самостійно здійснює основні види навчальної діяльності
	12	Учень має міцні знання в межах вимог навчальної програми, використовує їх у стандартних та аналогічних ситуаціях. Уміє знаходити потрібну інформацію в підручниках, користуватися іншими доступними джерелами інформації. Здатний самостійно здійснювати всі види навчальної діяльності

Джерело: Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. – К. : Наук. світ, 2010. – 196 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист Міністерства освіти і науки України від 30.04.10 р № 1/П-3626).

Оцінювання навчальних досягнень учнів із затримкою психічного розвитку та розумовою відсталістю

Оцінювання полягає у встановленні рівня навчальних досягнень учня із ЗПР в оволодінні змістом предмета порівняно з вимогами чинних програм.

Об'єктом оцінювання є складові навчальної діяльності учня – змістовий, операційний, мотиваційний.

1. Змістовий компонент охоплює знання обсяг яких визначений навчальними програмами школи інтенсивної педагогічної корекції. При оцінці аналізуються такі показники знань:

- повнота;
- усвідомленість;
- узагальненість;
- рівень сформованості;
- знання обмежуються елементарними уявленнями у вигляді окремих фактів, елементів, об'єктів;
- основний навчальний матеріал засвоєний, але під час характеристики об'єктів, явищ, поряд з суттєвими ознаками виділяються несуттєві;

- знання засвоєні у формі понять, учні відтворюють їх зміст, підкріплюють прикладами з підручника;
- знання узагальнені, застосовуються у змінених ситуаціях.

2. Операційний компонент навчальної діяльності учня уміння (способи дії) предметні, навчально-пізнавальні, контрольно-оцінні.

При оцінці аналізуються такі характеристики способу дії:

а) сформованість:

- копіювання зразка способу діяльності;
- виконання способу діяльності за зразком;
- виконання способу діяльності за аналогією;
- виконання способу діяльності в нових ситуаціях.

б) самостійності учня під час виконання завдань:

- потребує постійної допомоги;
- виконує зі значною допомогою;
- виконує з незначною допомогою;
- виконує без допомоги.

3. Мотиваційний компонент навчальної діяльності учня. При оцінці аналізуються такі показники:

- зацікавленість в кінцевому результаті діяльності;
- зацікавленість в опануванні способом діяльності.

ПРОПОЗИЦІЇ

щодо вдосконалення системи оцінювання у Горішненському ліцеї за проведеним аналізом наявної системи

- 1.Обов'язково використовувати в класах НУШ індивідуальні картки навчального поступу учня, яку завжди зможуть переглянути батьки (електронна версія, з якою зможуть ознайомитись тільки персонально батьки).
2. На уроках впроваджувати оцінювальний аркуш для груп.
3. Використовувати таблиці ЗХД (знаємо-хочемо знати-дізналися) на початку вивчення теми (уроку) та по її завершенню.
4. На основі критеріїв, розроблених МОН, разом вчителям разом з батьками дітей з ООП розробити критерії оцінювання для виконання обов'язкових видів роботи.
5. Розробити критерії оцінювання навчальних досягнень учнів при використанні інших, крім класно-урочної, форм організації освітнього процесу та форм роботи з учнями: дистанційного, змішаного, кооперативного (групового) навчання.

6. Обов'язкове оприлюднення та інформування всіх учасників навчального процесу з критеріями, що зробить процес оцінювання прозорим і зрозумілим для всіх здобувачів освіти.
7. Процес оцінювання та взаємооцінювання проводити, використовуючи методичну систему «Щоденні 5».
8. В четвертому класі проводити моніторингові дослідження «Досягнення випускниками початкової школи порогів сформованості предметних компетентностей (математика, укр. мова - високий, середній, базовий)» Середня складність тестових завдань за категоріями когнітивного виміру математичної (мовної) компетентності (знання, застосування, міркування).
9. Батьків та учнів інформувати про правила та процедури оцінювання навчальних досягнень на початку навчального року.
10. Учні інформувати про правила та процедури оцінювання навчальних досягнень при кожному виконанні навчальних робіт.